

การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิดเรื่องสมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร
AN ANALYTICAL STUDY OF THE CONCEPT OF SAMMANA IN
SAMANYAPHALA SUTRA

พระบุญทัน สุภทโท (ไชยชาญรำ)

PHRABOONTAN SUPATTHO (CHAICHANRAM) ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2558

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาประวัติและแนวคำสอนที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร 2. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องสมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร และ 3. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดเรื่องสมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร วิชยานิพนธ์นี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเน้นการวิจัยทางเอกสาร โดยศึกษาจากพระไตรปิฎกและจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยปรากฏว่า สมณะในสามัญญผลสูตรได้แก่ นักบวชในพระพุทธศาสนา ที่มีความประพฤติสงบเรียบร้อย นำเลื่อมใส นำศรัทธา มีวัตรปฏิบัติควรแก่การนับถือ เช่น พระอริยบุคคลในระดับต่างๆ หรือผู้ที่มีคุณธรรมในอันที่จะทำให้บาปกรรมสิ้นไป คือเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อระงับบาปกรรมทั้งปวง เพื่อ ลด ละ ทำลายกิเลส หรือผู้ปฏิบัติธรรมที่จะเป็นไปเพื่อความเป็นพระอริยบุคคล

ตามแนวคิดเรื่องสมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตรเป็นผลที่ได้รับในปัจจุบันจากการที่ได้ประพฤติปฏิบัติตนเพื่อให้พ้นจากทุกข์ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ตั้งแต่เบื้องต้นคือ มีอิสระพ้นจากการบีบคั้นของอำนาจกิเลสอย่างผู้ครองเรือน เบื้องกลาง คือ สามารถลดกิเลสอย่างกลางได้ และเบื้องสูง คือ ทำให้ได้ วิชชา 8 คือวิปัสสนาญาณ จนถึงอาสวักขยญาณ ที่สามารถทำให้หลุดถอนจากอำนาจของกิเลสตัณหา ดับสนิทสิ้นจากอาสวะกิเลสทั้งปวงได้ ตามลำดับ

ส่วนวิเคราะห์แนวคิดเรื่องสมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร ได้แก่ ประโยชน์จากการประพฤติปฏิบัติตนของผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นสมณะ ตามหลักของพระพุทธศาสนา อันเป็นหนทางที่จะนำไปสู่ผลประโยชน์ที่บริบูรณ์ได้ตามแก่นแท้หรือเป้าหมายอันสูงสุดของพระพุทธศาสนานั้นคือ การหลุดพ้นจากพันธนาการต่าง ๆ อันเป็นวิสัยของชาวโลกหรือผู้ครองเรือนทั้งหลายที่ยึดถืออยู่ สมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร ยังเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่หวังจะอาศัยพึ่งพิงได้ จากสติปัญญาความรู้ความสามารถของสมณะ เมื่อได้เข้าไปคบหาช่วยเหลืออนุเคราะห์ด้วยดีต่อกัน หรือศึกษาเรียนรู้ข้อสงสัยอันเป็นประโยชน์ที่ตีแก่ชีวิตได้

ABSTRACT

Objectives of the research were aimed: 1) to trace the history and scopes of teachings in Buddhism's discourse called 'SamannaphalaSutta', 2) to study concepts on Samana in its discourse, and 3) to analyze teachings dealing with Samana in the same one. This research was undertaken through the qualitative research, placing the emphasis on

the documentary one. As a result, data were gained from such secondary sources as The Tripitaka and relevant documents.

Outcomes of the research revealed that Samana, literally meaning ‘a recluse’, in the above discourse denoted a Buddhist monk, whose conducts and self-disciplines were calm, neat, admirable, faithful and respectful as the Noble Ones at different levels did. This denotation also referred to lay disciples with ethics and morality conducive to annihilating evil acts. To put it in another way, they discipline themselves to eradicate all evils to diminish, eradicate and exterminate defilements or practise dharma towards the states of Noble Ones. According to the concept, it was an individual’s current fruition from disciplining oneself to liberate him from sufferings as stipulated by teachings in Buddhism. As such, the individual was able to free each one from defilements being of three different steps. As a householder, he was able to diminish the oppressive powers of defilements at the initial stage while at the medial stage he could reduce moderate defilements, whereas at the high stage he was able to gain supernatural knowledge that enabled them to jettison all defilements and cravings.

Analytical outcomes indicated that the concepts on the Buddhist monk in the aforesaid discourse epitomized benefits from his practices and self-disciplines following the path of Buddhism’s goal. Such benefits signified the only one of its way leading to absolute one as the core essence or the highest goal in Buddhism. The very goal was the emancipation of worldly fetters to which householders cling. In addition, characteristics of the Buddhist monk in the discourse mentioned above were mutually beneficial to seekers searching for their refuges in aspect of the former’s intelligence and wisdom when they both were associated with one another to help make good contribution or to study questionable issues helpful for their own lives.

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สมณะตามหลักของพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร เป็นสูตรที่ว่าด้วยผลหรือประโยชน์จากการดำรงเพศเป็นสมณะ หรือบำเพ็ญสมณธรรมตามแนวทางของพระพุทธศาสนา ตั้งแต่เบื้องต้น เบื้องกลาง และเบื้องสูง คือสิ้นอาสวะกิเลสทั้งปวง ตามลำดับ ดังนั้น คำว่า “สมณะ” จึงมิใช่มีความหมายแต่เพียงผิวเผิน ที่หมายถึงเพียงรูปลักษณะภายนอกของนักบวชแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น เพราะหากไม่ศึกษาหรือทำความเข้าใจให้ถูกต้องแจ่มชัดแล้ว ก็อาจจะทำให้การตีความหลักสำคัญอื่น ๆ ในทางพระพุทธศาสนา ผิดเพี้ยนหรือคลาดเคลื่อนตามไปด้วย เพราะเจตนาอันแท้จริงของการถือกำเนิดขึ้นของพระพุทธศาสนา หรือการเกิดขึ้นของธรรมวินัยตามพุทธบัญญัติ ล้วนแล้วแต่มีเหตุผลที่สอดคล้องรองรับกันเช่นเดียวกันกับความหมายของสังฆธรรมกับจริยธรรมในพระพุทธศาสนานั้นเอง

สมณะในสามัญญผลสูตร เกี่ยวข้องกันกับวิธีปฏิบัติของนักบวชในพระพุทธศาสนาโดยตรงในปัจจุบันที่ปรากฏข่าวคราวอยู่มากมายตามสื่อสารมวลชนสมัยใหม่ที่สามารถแพร่กระจายข่าวสารไปได้อย่างรวดเร็ว เช่น คลิปพระสงฆ์ข่มขืนโคโยตี้ หรือการกระทำอื่น ๆ ในลักษณะที่เป็นการสร้างความเสียหายกระทบต่อความรู้สึกที่ดีของผู้นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งนับวันจะมีความรุนแรงและเพิ่มขึ้นในสังคมให้เห็นมากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งตามความหมายดั้งเดิมจริง ๆ แล้ว “สมณะ” ซึ่งหมายถึง ผู้ที่ต้องมีความสงบ น่าเลื่อมใส น่าศรัทธา มีวัตรปฏิบัติควรแก่การนับถือ แต่ความหมายของคำว่า “สมณะ” ในพระพุทธศาสนามีความลึกซึ้งกว่าความหมายเดิมมาก เพราะผู้ที่จะได้ชื่อว่าเป็นสมณะนั้น ต้องเป็นพระอรหันต์บุคคล ตัดกิเลสตัณหาหระงับบาปกรรมได้ทั้งสิ้นทั้งปวงแล้ว เพราะฉะนั้น การศึกษาถึงข้อวัตรปฏิบัติของสมณะตามแนวทางของพระพุทธศาสนา จึงเป็นการสร้างแนวคิดหรือจิตสำนึกที่ถูกต้องแก่คนในสังคมที่จะต้องหันมาช่วยกันให้ความสนใจและหาแนวทางในการที่จะป้องกันรักษาพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงถาวร และมีคุณค่าเป็นที่เคารพแก่คนในสังคมได้อย่างแท้จริง เพราะการคงอยู่ของ “สมณะ” ในพระพุทธศาสนา ตามเจตนารมณ์ที่ถูกต้องและแท้จริงของธรรมวินัยนั้น จะต้องอาศัยความคิดเห็นที่ดี และประกอบกับความเห็นหรือเข้าใจที่ถูกต้องและชอบธรรมตามธรรมวินัยของพุทธบริษัททั้ง 4 (ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา) จึงจะทำให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคงและสามารถที่จะดำรงอยู่ต่อไปได้จนครบตามคำพุทธพยากรณ์ กล่าวคือ พระพุทธเจ้าเป็นต้นแบบของสมณะหากนักบวชในศาสนาของพระองค์ ประพฤติตนอยู่ในความเป็นสมณะ หรือเข้าใจในข้อประพฤติปฏิบัติที่จะทำให้เข้าถึงความเป็นสมณะได้อย่างแท้จริงแล้ว ทองปลอมหรือสัทธรรมปฏิรูป คือ คำสอนที่ดีความโดยคลาดเคลื่อนไม่ตรงตามเจตนาอันแท้จริงก็จะยังไม่เกิดขึ้น หรือไม่ได้รับความนิยมเท่ากับทองจริง หรือนิยมเท่ากับพระสัทธรรมที่เกิดจากคำสอนอันบริสุทธิ์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอันนั้น จะเห็นได้ว่าการศึกษาถึงสาระสำคัญในแง่มุมต่าง ๆ ของสมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร

จะมีส่วนในการส่งเสริมและทำให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคงสามารถที่จะดำรงอยู่ต่อไปได้อีกยาวนานปัญหาที่สำคัญของแนวคิดเรื่องสมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร ได้แก่ การศึกษา และการประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนของศาสนิกชนไม่มีความเข้มข้นเช่นก่อนมา หรือมีเวลาในการที่จะเข้ามาศึกษาอย่างจำกัด ตามสภาพของเศรษฐกิจ สังคม หรือไม่ได้เข้ามาศึกษาอย่างจริงจังเพื่อหวังที่จะปฏิบัติให้เกิดผลทำให้เกิดความย่อหย่อนในธรรมวินัย จึงประพฤติดนตามความชอบใจ และมีโอกาสที่จะเข้าใจพระธรรมคำสอนผิดพลาดคลาดเคลื่อนไปไม่ตรงตามความเป็นจริง เป็นผลทำให้เกิดพุทธบริษัทที่ยังพอจะเข้าใจในธรรมวินัยได้อย่างแท้จริงนั้นลดจำนวนลง และเกิดการกระทำที่ไม่เหมาะสมของนักบวชในพระพุทธศาสนา ในรูปแบบต่าง ๆ แก่สังคมของชาวพุทธมากยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้นแนวทางในการวิจัยเรื่องดังกล่าว จึงเป็นสิ่งที่สำคัญและมีความน่าสนใจที่จะขยายความคิดนี้ออกไป เพื่อให้ได้คนที่สามารถเป็นต้นแบบที่ดีให้แก่สังคมได้รวมทั้งเป็นที่น่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ว่า จะเป็นผู้นำที่มีศีลธรรม และจริยธรรม ควรที่จะให้ความเคารพได้อย่างแท้จริง และแนวทางในการวิจัยเรื่องนี้ ยังไม่มีปรากฏกว้างขวางต่อศาสนิกชนที่เป็นชาวพุทธมากนัก จึงควรที่จะศึกษาเพื่อที่จะได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของนักบวชในพระพุทธศาสนาต่อไป

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีแนวความคิดที่จะทำการวิจัย เรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิดเรื่องสมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร ว่า มีหลักคำสอนที่จะทำให้ทราบถึงผลหรือประโยชน์ที่เกิดจากการดำรงเพศเป็นสมณะอย่างไร รวมทั้งทราบถึงความเหมาะสมต่อการวางตนหรือข้อประพฤติปฏิบัติตนของนักบวชใน

พระพุทธศาสนาด้วยว่า ควรที่จะวางตนเช่นไรจึงจะเหมาะสมและควรแก่สมณสาธูปของตน โดยผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังต่อไปนี้ คือ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาประวัติและแนวคำสอนที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร
- 2.2 เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องสมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร
- 2.3 เพื่อวิเคราะห์แนวคิดเรื่องสมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร

3. ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วางขอบเขตในการศึกษาแนวคิดเรื่องสมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร โดยศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ดังนี้

1. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง พุทธศักราช 2525
2. หนังสือทั่วไป วิทยานิพนธ์ วารสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีขอบเขตของการวิจัยดังนี้
 - 2.1 ศึกษาประวัติและแนวคำสอนที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร
 - 2.2 ศึกษาแนวคิดเรื่องสมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร
 - 2.3 ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องสมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเน้นการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติดังนี้

1. **ขั้นสำรวจข้อมูล**
 - 1.1 ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องสมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร
 - 1.2 สำรวจเอกสารงานวิจัยที่มีผู้รู้เขียนและศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องสมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร
2. **ขั้นรวบรวมข้อมูล**
 - 2.1 รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) และจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) แล้วจัดลำดับ ความเกี่ยวข้อง ความสำคัญในเรื่องเหตุผล และที่มา เพื่อแยกประเภท
 - 2.2 รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องสมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร
3. **ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล**
 - 3.1 นำข้อมูลเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ ลักษณะ และประโยชน์ของแนวคิดเรื่องสมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร มาศึกษาวิเคราะห์ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

3.2 ศึกษาวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้เกี่ยวกับประโยชน์ของแนวคิดเรื่อง
สมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร

4. ชี้นำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษาวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารทั่วไป

ราชบัณฑิตยสถาน (2546) กล่าวไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ว่า
“สมณะ” หมายถึง ผู้สงบกิเลสแล้ว (โดยเฉพาะหมายถึงนักบวชในพระพุทธศาสนา)”

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต2546) ได้ให้ความเห็นว่า “คำว่า สมณะ ตามความหมายดั้งเดิม
หมายถึง ผู้ที่ต้องมีความสงบ น่าเลื่อมใส น่าศรัทธา มีวัตรปฏิบัติควรแก่การนับถือ แต่ความหมายของคำว่า
สมณะ ในพระพุทธศาสนามีความลึกซึ้งกว่าความหมายเดิมมาก เพราะผู้ที่จะได้ชื่อว่าเป็นสมณะนั้น ต้องเป็น
พระอริยบุคคล ตัดกิเลสตัณหา ระวังบาปกรรมได้ทั้งสิ้นทั้งปวงแล้ว”

สุชีพ ปุญญานุภาพ (2535) ได้ให้ความเห็นว่า “สามัญญผลสูตร เป็นสูตรที่ว่าด้วยผลของ
ความเป็นสมณะ กล่าวคือ เมื่อครั้งสมัยที่พระผู้มีพระภาคประทับ ณ ป่ามะม่วง ของหมอชีวก ใกล้กรุง
ราชคฤห์พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ในคืนวันเพ็ญ 15 ค่ำ อันเป็นวันอุโบสถ เดือน 12 พระเจ้าอชาตศัตรู
เสด็จไป เฝ้า ทูลถามถึงผลดีของความเป็นสมณะที่เห็นได้ในปัจจุบัน และตรัสเล่าว่าเคยไปถามครูทั้ง 6
ในสมัยนั้นมาแล้ว แต่ตอบไม่ตรงคำถาม...แล้วพระผู้มีพระภาคจึงได้ตรัสตอบเป็นข้อ ๆ ทั้งหมด 14 ข้อ
ตั้งแต่ข้อแรก คือผู้เคยเป็นทาส หรือเป็นกรรมกรของพระเจ้าอชาตศัตรู เมื่อออกบวชประพฤติดนดีงาม
แล้ว จะทรงเรียกร้องให้กลับไปเป็นทาสหรือกรรมกรตามเดิมหรือไม่...จนถึงข้อสุดท้ายคือ รู้จักทำอาสวะคือ
กิเลสที่หมักหมม หรือ หมักดองในสันดานให้สิ้นไป (อาสวกขยญาณ) หรือกล่าวโดยย่อแล้วมี 3 หมวด คือ
หมวดที่ 1 การทำให้พ้นจากฐานะเดิม... หมวดที่ 2 เมื่ออบรมจิตใจจนเป็นสมาธิ...และ หมวดที่ 3 ทำให้ได้
วิชา 8”

ลำพอง หริภุญชัย (2552) ได้ให้ความเห็นว่า “ในนวุตตร ว่าด้วย สมณะ 4 จำพวก พระสัมมา
สัมพุทธเจ้าได้ตรัสไว้แก่ภิกษุทั้งหลายว่า สมณะ 4 จำพวกประกอบด้วย 1) สมณะผู้ไม่หวั่นไหว 2) สมณะ
บุณฑริก 3) สมณะปทุม 4) สมณะสุขุมาล แล้วพระองค์ตรัสต่อไปว่าพระองค์ทรงเป็นสมณะสุขุมาลในหมู่
สมณะ”

กล่าวโดยสรุปแล้ว สมณะตามหลักของพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร ดังกล่าว
ข้างต้นนี้ เป็นสูตรที่ว่าด้วยผลของความเป็นสมณะ ตั้งแต่เบื้องต้น เบื้องกลาง และเบื้องสูง คือสิ้นอาสวะ
กิเลสทั้งปวง ตามลำดับ

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อุษา โลหะจรรยา (2547) ได้กล่าวถึงเรื่องสมณะ โดยสรุปว่า “การเป็นแบบอย่างที่ดีในความหมาย
ของพระพุทธศาสนานั้น ต้องเป็นผู้มีกาย วาจา และใจ ที่สงบ พร้อมทั้งจะไฝหาความรู้ต่าง ๆ ที่จะทำให้
ตนเองหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงได้อย่างอดทน มีวิริยะ ความเพียร ดังเช่น ภายหลังจากที่สมณะเสวียน

จึงเดินทางกลับจากประเทศอินเดีย ท่านได้ร่วมกับพระเถระผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาต่าง ๆ ทำการแปลคัมภีร์ออกมาเป็นจำนวนมาก ผลงานการแปลคัมภีร์ของท่าน ได้มีอิทธิพลต่อวงการพระพุทธศาสนาในยุคสมัยของท่าน และยุคต่อ ๆ มา ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นระเบียบวิธีการแปล กระแสการศึกษาวิชาโยคจารซึ่งเป็นที่พระพุทธศาสนาแนวอภิปรัชญา และวิชาเหตุวิทยา จนได้รับการยกย่องให้เป็นหนึ่งใน “สี่นักแปลผู้ยิ่งใหญ่” (พระกุมารชีพ พระปรมรรถ พระอโหมฆวัชระ) จนได้กลายเป็นเอกสารชิ้นสำคัญของนักประวัติศาสตร์โบราณคดี ได้ใช้เป็นเข็มทิศเพื่อนำไปสู่การเปิดโลกของประเทศอินเดียโบราณ และแคว้นต่าง ๆ ในเอเชียกลาง ในช่วงสมัยพุทธศตวรรษที่ 11-12”

พระมหาวิพนธ์ สุกจารี (2547) ได้กล่าวถึงเรื่องการปฏิบัติตนของนักบวชในพระพุทธศาสนาสรุปได้ว่า “การปฏิบัติตนของนักบวชในพระพุทธศาสนานั้น มีเป้าหมายสูงสุดมิใช่อยู่แต่เพียงแค่ทำความดีงามเท่านั้น แต่มีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่เหนือความดีความชั่วทั้งปวง นั่นหมายถึงการสลัดหลุดพ้นจากความยึดถือมั่นในสิ่งทั้งปวง ดังนั้น ผลหรือประโยชน์จากการดำรงเพศเป็นนักบวชจนได้ชื่อว่าพระสงฆ์ หรือเป็นสมณะ ที่ได้บำเพ็ญตบฝึกฝนภาวนาตามแนวทางของพระพุทธศาสนาอย่างครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว ตั้งแต่ผลที่เกิดขึ้นในเบื้องต้น เบื้องกลาง และเบื้องสูง คือสันนิบาตวิภังค์ทั้งปวงได้แล้วนั้น คำว่า “พระสงฆ์” หรือ “สมณะ” จึงมิใช่มีความหมายแต่เพียงผิวเผิน ที่หมายถึงเพียงรูปลักษณะภายนอกของนักบวช แต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่หมายถึงผู้ที่มีความพร้อมสมบูรณ์แล้วทั้งคุณสมบัติทั้งภายในและภายนอก นั่นคือความเป็นพระอริยบุคคล ตามนัยแห่งพระพุทธศาสนา”

วรรณภา รุ่งเจริญ (2547) ได้กล่าวถึงเรื่องผลหรือประโยชน์จากการดำรงเพศเป็นสมณะ หรือบำเพ็ญสมณธรรมตามแนวทางของพระพุทธศาสนา สรุปได้ว่า “เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าใกล้จะปรินิพพานนั้น ได้ตรัสตอบคำถามของสุภัททะปริพาชกที่เข้าเฝ้าเพื่อขอร้องถามปัญหาว่า พระอรหันต์ในศาสนาต่าง ๆ มีอยู่จริงหรือไม่ และพระพุทธองค์ได้ทรงตรัสถึงเรื่องสมณะ 4 ว่า เมื่อธรรมวินัยใดยังมีการประพฤติปฏิบัติ อริยมรรค 8 อยู่ในธรรมวินัยนั้นก็ยังคงมีสมณะที่ 1 สมณะที่ 2 สมณะที่ 3 สมณะที่ 4 ดูกุสุภัททะ ในธรรมวินัยนี้ มีอริยมรรคประกอบด้วย องค์ 8 ในธรรมวินัยนี้เท่านั้น มีสมณะที่ 1 ที่ 2 ที่ 3 หรือที่ 4 ลัทธิอื่น ๆ ห่างจากสมณะผู้รู้ทั่วถึง ก็ภิกษุเหล่านี้พึงอยู่โดยชอบ โลกจะไม่พึงห่างจากพระอรหันต์ทั้งหลาย ฯ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบประวัติและแนวคำสอนที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร
2. ทำให้ทราบแนวคิดเรื่องสมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร
3. ทำให้ทราบผลการวิเคราะห์แนวคิดเรื่องสมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร
4. นำผลจากการวิจัยไปเป็นข้อมูลสารสนเทศในการวิจัย และเผยแพร่หลักคำสอนเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องสมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร

7. คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาเชิงวิเคราะห์ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อไตร่ตรอง พิจารณา คิดค้นหาเหตุผลให้ได้มาตามสิ่งที่ต้องการจะศึกษาจากความเป็นสมณะปรากฏในสามัญญผลสูตร

แนวคิด หมายถึง ความคิดสำคัญซึ่งเป็นแนวในการผูกเรื่องหรือความคิดอื่น ๆ ที่สอดแทรกอยู่ในแนวคิดเรื่องสมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร

สมณะ หมายถึง ผู้สงบ นำเลื่อมใส นำศรัทธา มีวัตรปฏิบัติควรแก่การนับถือ ประเทศอินเดียในสมัยพุทธกาล เรียกนักบวชในลัทธิหรือศาสนานั้นโดยทั่วไปว่า “สมณะ” ชาวอินเดียที่ไม่นับถือพระพุทธศาสนา เรียกพระพุทธเจ้าว่า “สมณโคดม” ซึ่งหมายถึงนักบวชแห่งตระกูลโคตมะ ซึ่งถือว่าเป็นความหมายดั้งเดิม เป็นต้น แต่ความหมายของคำว่า “สมณะ” ในพระพุทธศาสนามีความลึกซึ้งกว่าความหมายเดิมมาก เพราะผู้ที่จะได้ชื่อว่าเป็นสมณะได้นั้น ต้องเป็นพระอริยบุคคล ตัดกิเลสตัณหา ระวังบาปกรรมได้ทั้งสิ้นทั้งปวงแล้ว

สามัญญผลสูตร หมายถึง สูตรที่ 2 ในคัมภีร์ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค พระสูตรต้นตปิฎกว่าด้วยผลของความเป็นสมณะคือประโยชน์ที่จะได้จากการดำรงเพศเป็นสมณะ หรือบำเพ็ญสมณธรรมตั้งแต่เบื้องต้น เบื้องกลาง และเบื้องสูง จนสิ้นอาสวะกิเลสหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้ในที่สุด

ภิกษุ หมายถึง นักบวชชายในพระพุทธศาสนา แปลตามคำศัพท์ว่า ผู้ขอ คือ สละโลก สละเคสสถาน และสละทรัพย์สมบัติ เพื่ออุทิศตนศึกษาปฏิบัติและเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

พระ หมายถึง พระภิกษุในพระพุทธศาสนา มาจากคำบาลีว่า ‘วร’ แปลว่า “ประเสริฐ” (กรณีที่ไม่ได้ใช้เป็นคำนำหน้าคำอื่น) หากนำไปใช้นำหน้าคำอื่น จะเป็นคำที่ใช้เพื่อการยกย่องหรือให้ความเคารพ เช่น พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นต้น

สงฆ์ หมายถึง พระสงฆ์ที่เป็นหนึ่งในพระรัตนตรัย คือ ผู้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า หรืออาจหมายถึงพระอริยบุคคลตั้งแต่พระโสดาบันขึ้นไปจนถึงพระอรหันต์ ส่วนอีกความหมายหนึ่ง หมายถึง คณะสงฆ์ที่มีองค์ประชุมร่วมกันครบตั้งแต่ 4 รูป

8. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิดเรื่องสมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร พบว่าสมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร ได้แก่ นักบวชในพระพุทธศาสนา ที่มีความประพฤติสงบเรียบร้อย นำเลื่อมใส นำศรัทธา มีวัตรปฏิบัติควรแก่การนับถือ เช่น พระอริยบุคคล ในระดับต่าง ๆ หรือผู้ที่มีคุณธรรมในอันที่จะทำให้บาปกรรมสิ้นไป คือเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อระวังบาปกรรมทั้งปวง เพื่อ ลด ละ ทำลายกิเลส หรือผู้ปฏิบัติธรรมที่จะเป็นไปเพื่อความเป็นพระอริยบุคคล ซึ่งเกิดจากเรื่องราวของการถามถึงปัญหาข้อสงสัยของพระเจ้าอชาตศัตรู พระเจ้าแผ่นดินมคธ ในเรื่องประโยชน์ที่เห็นได้ในปัจจุบันจากการประพฤตินเป็นนักบวชหรือเป็นสมณะ คือ ผลเห็นประจักษ์ในเบื้องต้น ได้แก่ ผลที่ทำให้สมณะในพระพุทธศาสนา หลุดพ้นจากฐานะเดิม ไม่ต้องอยู่ภายใต้อำนาจของกิเลส มีความเป็นอิสระภาพ เพราะไม่ต้องงุนวายใช้ชีวิตอย่างผู้ครองเรือน ผลเห็นประจักษ์ในเบื้องกลาง ได้แก่ ได้บรรลุฌานที่ 1 ถึง 4 เพราะมีศีลที่สมบูรณ์ตั้งแต่จุลศีล มัชฌิมศีล มหาศีล ตลอดจนระมัดระวังสำรวมอินทรีย์ มีสติสัมปชัญญะ มีความสันโดษ และละนิเวศน์ทั้ง 5 ประการ และผลเห็นประจักษ์ในเบื้องสูง ได้แก่ ผลที่ทำให้สมณะในพระพุทธศาสนา ได้วิชชา 8 อันเริ่มแต่การได้วิปัสสนาญาณ สามารถทำให้หลุดพ้นจากอาสวะกิเลสทั้งปวงโดยไม่หวนคืนกลับมาใหม่ได้อีก

ฉะนั้น เพื่อที่จะทำให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้นสำหรับผู้สนใจศึกษา ผู้วิจัยจะนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์มาสรุปแสดงให้ทราบ พร้อมทั้งข้อเสนอแนะบางประการอันจะเป็นประโยชน์ต่อการค้นคว้าและวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ลักษณะของสมณะในสามัญญผลสูตร

ก่อนที่จะกล่าวถึงลักษณะของสมณะในสามัญญผลสูตร ก็จำเป็นจะต้องทราบถึงสภาพโดยทั่วไปของผู้ที่ต้องการจะค้นหาความจริงเกี่ยวกับชีวิตในชมพูทวีปหรือประเทศอินเดียในสมัยพุทธกาลว่า ในครั้งนั้น สิ่งที่คนส่วนใหญ่ต้องการเกี่ยวกับเรื่องของความสุข เมื่อกล่าวโดยย่อแล้วก็จะมียู่ 2 ประเภท คือ

1. ความสุขที่ต้องอิงวัตถุภายนอกหรือความสุข เป็นความสุขทางกาย เช่น ได้ยินได้ฟังเสียงไพเราะ ได้กินอาหารอร่อย ๆ หรือได้สัมผัสสิ่งที่มีนุ่มนวล ฯลฯ จัดเป็นความสุขภายนอก ที่เห็นกันได้ง่าย

2. ความสุขที่ต้องอิงวัตถุ เป็นความสุขที่เกิดขึ้นจากการเจริญภาวนาให้ใจสงบและเกิดปัญญา เป็นความสุขของผู้เข้าถึงธรรมจัดเป็นความสุขภายใน เมื่อเทียบกันแล้ว ความสุขภายใน อันเกิดจากความสงบนั้นเป็นสุขที่เลิศกว่าอย่างเทียบไม่ได้แต่เห็นและเข้าใจได้ยากกว่า

ความสุขภายในนั้น เป็นสิ่งที่ไม่น่าเชื่อว่าจะเป็นไปได้ เพราะเราคาดคะเนไม่ได้ เป็นเรื่องเฉพาะตัว ผู้ที่ยังไม่ปฏิบัติธรรมก็จะไม่พบกับความสุขชนิดนี้ ทำให้ไม่คุ้น แม้อ่านจากตำราก็กายกจะเข้าใจ เช่น ผู้ที่รักษาศีลแล้วจะมีจิตที่ร่าเริงแจ่มใส แต่ถ้าคนยังไม่เคยปฏิบัติธรรมจะนึกคิดไม่ออก เพราะคิดว่าการรักษาศีลจะต้องเฝ้าคอยระวัง ต่างจากคนที่ไม่มีศีลหรือไม่ได้ประพฤติธรรม ที่จะสามารถทำอะไรก็ได้ตามใจ จนกว่าจะได้พบคนที่เข้าถึงความสุขชนิดนี้ได้ด้วยตนเอง และคนที่เข้าถึงความสุขชนิดนี้ได้ ส่วนใหญ่ก็จะเป็นผู้แสวงหาความจริง เป็นนักพรต นักบวช ที่เดินไปในทางสัมมาทิฐิ คือ สมณะ หรือพรหมณ์ ที่ละเว้นจากการกระทำผิดชั่วหยาบในทางกาย วาจา และใจ มุ่งทำลายล้างกิเลสที่มีอยู่ในตนให้หมดสิ้นไปด้วยวิถีทางที่ถูกต้องและชอบธรรม

ดังนั้น ในพระพุทธศาสนา จึงเชื่อว่า สมณะ แปลว่า คนสงบ หมายถึงพระภิกษุที่ได้บำเพ็ญสมณธรรมฝึกฝนตนเองด้วยศีล สมาธิ ปัญญามาแล้วอย่างเต็มที่จนกระทั่งมีกายวาจาใจสงบแล้วจากบาป สมณะทุกรูปจึงต้องเป็นพระภิกษุ แต่พระภิกษุบางรูปอาจไม่ได้เป็นสมณะก็ได้ เพราะเหตุว่า คนเราไม่ใช่จะเป็นสมณะเพราะไกลศรัทธาให้โล้น หรือเพราะนุ่งห่มจีวร และยังคงคิด พูด และกระทำดุจเดียวกับผู้ครองเรือนทั้งหลายที่ยังหลงใหลติดยึดในกามคุณ ยินดีในลาภยศ ชื่อเสียง เงินทอง อยู่ เป็นต้น คนที่พระตถาคตเจ้าจะเรียกว่า “สมณะ” ได้นั้น จะต้องเป็นผู้ระงับจากการทำบาปน้อยใหญ่เสีย ดังที่ได้มีกล่าวถึงลักษณะของผู้ที่จะเป็นสมณะในศาสนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เป็นพระศาสดาของพระพุทธศาสนา เอาไว้ว่า

ลักษณะของสมณะในสามัญญผลสูตรโดยทั่วไป

ควรมีลักษณะดังนี้ คือ

1. สมณะต้องสงบกาย คือ มีความสำรวม ไม่คะนอง ไม่มีกิริยาร้าย เช่น ทบตี ชกต่อย ฆ่าฟัน สะพายดาบ พกมีดพกปืน เดินขบวน หรือเฮโลยกพวกเข้าชิงตีชิงเด่น แย่งที่อยู่ที่ทำกินกัน อันเป็นกิริยาของคนไม่สงบ คนที่เป็นสมณะไม่ว่าจะเข้าที่ไหนจะอยู่ที่ไหนย่อมจะไม่ทำความชอกช้ำแก่ใคร พระพุทธองค์ทรงชมพระโมคคัลลานะในเรื่องนี้ว่า “ท่านแม้จะมีฤทธิ์เดชมาก แต่ไม่ว่าจะไปที่ใดก็ไม่เคยทำความชอก

แก่ตระกูลนั้นเลย จะบิณฑบาตรับของถวายอะไรก็ตาม ก็คอยดูว่า เขาจะเดือดร้อนไหมรับแต่พอประมาณ เปรียบเหมือนแมลงงูบินเข้าสวนตูดเกสรดอกไม้จันอิมหน้าสำราญ แต่ไม่เคยทำความเข้าชอกให้แก่ดอกไม้เลย นอกจากนี้แล้วสมณะยังต้องคำนึงถึง “สมณสาธูป” คือ จะทำอะไรต้องให้ควรแก่สมณวิสัย

2. สมณะต้องสงบวาจา คือ ไม่เป็นคนปากร้าย ไม่นินทาว่าร้ายใคร ไม่ยุยงใส่ร้ายป้ายสีกัน ไม่ว่าจะ เป็นระหว่างพระกับพระหรือพระกับฆราวาสก็ตามจะเข้าไปโดยอ้ากณะ อ้ากนิกาย อ้ากวัต อ้ากพวกไม่ได้ ทั้งนี้ มีแต่วาจาที่เป็นอรรถเป็นธรรมไม่ใช่วาจาเหมือนคมหอกคมดาบ แม้การพูดให้คนอื่นกระดากขวยเขิน เช่น พูดจาเกะแอะและเลื่อมผู้หญิงเล่นสนุก ๆ ปาก ก็ผิดสมณสาธูป

3. สมณะต้องสงบใจ คือ ทำใจให้หยุดนิ่งเป็นสุขอยู่ภายในสงบจากบาปกรรม ตรึกนึกถึงธรรม เป็นอารมณ์ ไม่ใช่ทำเป็นสงบแต่เปลือกนอกเหมือนเสื้อเผ่าจ่าศีล จิตใจของสมณะที่แท้ย่อมเต็มไปด้วยความเมตตากรุณา ไม่เป็นภัยต่อผู้ใด (สุนทร ฌ รังษี, 2543, หน้า 249)

การที่มีความสงบกาย วาจา ใจ ทั้ง 3 ประการนี้ ส่งผลให้สมณะมีความสง่างามอยู่ในตัว มีค่าอยู่ 2 คำที่ใช้ชมความงามคน คือ ถ้าชมชายหนุ่มหญิงสาวทั่วไปเราใช้คำว่า สวยงาม แต่ถ้าชมสมณะ เราใช้คำว่า สง่างาม เป็นความงามที่สง่า และยังมีความสงบเสงี่ยมอยู่ในตัว ทั้งสง่างามและสงบเสงี่ยม แต่ไม่ใช่ หงอยเหงาม ไม่เศร้าสร้อย เพราะมีความเชื่อมั่นในคุณธรรมที่ตนเองปฏิบัติอยู่ มีความอิมเอิบอยู่ในธรรม เป็นตัวอย่างให้เห็นถึงอันสงส์ของการประพฤติปฏิบัติชอบ “สมณะเป็นมาตรฐานความประพฤติของชาวโลกทั้งหลาย”

นอกจากนี้แล้วลักษณะของความเป็นสมณะในสามัญญผลสูตร ยังสามารถพิจารณาเห็นได้ในเชิงการประพฤติปฏิบัติของสมณะ นั้น ดังต่อไปนี้คือ

ลักษณะของสมณะในสามัญญผลสูตรในเชิงปฏิบัติ

1. สมณะต้องไม่ทำอันตรายใคร ไม่ว่าจะทางกายหรือทางวาจาก็ไม่ทำความเดือดร้อนให้ใคร แม้ในความคิดก็ไม่คิดให้ร้ายใคร

2. สมณะต้องไม่เห็นแก่ลาภ ดำรงชีพอยู่เพียงเพื่อทำความเพียร มีความสันโดษ ไม่เป็นคนเห็นแก่กิน เห็นแก่ปากแก่ท้อง

3. สมณะต้องบำเพ็ญสมณธรรม พยายามฝึกฝนตนเอง ไม่เอาแต่นั่ง ๆ นอน ๆ ทำตัวเป็นผู้เกียจคร้าน ควรที่จะต้องสนใจมุ่งมั่นในกิจวัตรของตน เช่น บิณฑบาต สวดมนต์ ทำวัตร เก็บปัดกวาดวิหาร ลานเจดีย์ ศึกษาพระธรรมวินัย รวมทั้งมีกิริยามารยาทต่าง ๆ ที่สุภาพเรียบร้อยดีงาม ตั้งใจที่จะฝึกฝนตนเอง เพื่อให้ถึงความหลุดพ้นอย่างเต็มที่

4. สมณะต้องบำเพ็ญตบะ คือ ทำความเพียรเพื่อละกิเลสเป็นทหารในกองทัพธรรมอย่างเต็มที่ ตั้งใจที่จะรบเอาชนะกิเลสให้ได้ ไม่ว่าจะโดยการทำสมาธิ ด้วยอิริยาบถทั้ง 4 (นั่ง เดิน ยืน นอน) หรือการเป็นผู้ที่ชวนชวายฝึกฝนตนเองตามจุดจ 13 เป็นต้น

1. ประวัติและแนวคำสอนที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร

จากการวิจัย พบว่า ประวัติและแนวคำสอนที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร ประกอบไปด้วย รายละเอียด ดังนี้

สมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร หมายถึง นักบวชในพระพุทธศาสนา ที่มีความประพฤติ สงบเรียบร้อย นำเลื่อมใส นำศรัทธา มีวัตรปฏิบัติควรแก่การนับถือ เช่น พระอริยบุคคล ในระดับต่าง ๆ หรือ ผู้ที่มีคุณธรรมในอันที่จะทำให้บาปกรรมสิ้นไป คือเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อระงับบาปกรรมทั้งปวง เพื่อ ลด ละ ทำลาย กิเลส หรือผู้ปฏิบัติธรรมที่จะเป็นไปเพื่อความเป็นพระอริยบุคคล และมีความเป็นมาจากหลักการตาม แนว คิดของพระพุทธศาสนาที่เชื่อว่า มัชฌิมปฏิปทา (การเดินทางสายกลาง) เป็นหนทางที่จะนำไปสู่การ พ้นทุกข์การประทุติปฏิบัติได้จริง หลักธรรมที่สร้างความเป็นสมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร ประกอบด้วย หลักการฝึกฝนกาย วาจา และใจ ของตน ให้สะอาดบริสุทธิ์เพื่อทำลายล้างกิเลสให้สิ้นไป เช่น การมี ความ ละอายและเกรงกลัวต่อความชั่ว มีกายกรรม วจีกรรม มโนกรรมบริสุทธิ์ เปิดเผย สรรวม ไม่ยกตนข่มท่าน หรือเลียงชีพอ่างบริสุทธิ์ เปิดเผย สรรวม ไม่ยกตนข่มท่าน เป็นต้น โดยลักษณะของสมณะที่ปรากฏใน สามัญญผลสูตรที่สำคัญและควรมี ได้แก่

1. สมณะต้องสงบกาย
2. สมณะต้องสงบวาจา
3. สมณะต้องสงบใจ

กล่าวโดยรวมคือ สมณะต้องไม่ทำอันตรายใคร ต้องไม่เห็นแก่ लाभ ต้องบำเพ็ญสมณธรรม และต้องบำเพ็ญตบะ เป็นต้น

ส่วนประเภทของสมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร โดยส่วนใหญ่จะจำแนกสมณะไว้ ออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. พระโสดาบัน ผู้ได้บรรลุโสดาปัตติผลแล้วด้วยการละสังโยชน์เบื้องต่ำ 3 ประการได้ คือละความเห็นเป็นเหตุถือตัวตน ละความลังเลสงสัย ละความเชื่อถ้อยมั่นว่าความศักดิ์สิทธิ์มีได้ด้วยศีล และพรต เป็นต้น

2. พระสกทาคามี หรือ พระสกิทาคามี แปลว่า ผู้กลับมาเพียงครั้งเดียว เมื่อละสังโยชน์ เบื้องต่ำ 3 ประการ เป็นพระโสดาบันได้แล้ว และทำสังโยชน์เบื้องต่ำอีกสองประการที่เหลือให้เบาบางลง ด้วย ได้แก่ กามราคะ หมายถึง ความพอใจในกาม คือ ความเพลินในการได้เสพ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ธรรมารมณ์ ที่น่าพอใจ และ ปฏิฆะ หมายถึง ความกระทบกระทั่งในใจ คล้ายความพยายามอย่างละเอียด

3. พระอนาคามี แปลว่า ผู้ไม่มาเกิดอีก หมายความว่า จะไม่กลับมาเกิดในกามาวจรภพ อีก แต่จะเกิดในพรหมโลก อีกเพียงครั้งเดียว แล้วจะบรรลุอรหัตต์แล้วนิพพานบนพรหมโลกนั้น พระอนาคามี เป็นผู้ละสังโยชน์เบื้องต่ำ (โอรัมภาคียสังโยชน์) ทั้ง 5 ประการได้แล้ว ยังเหลือสังโยชน์เบื้องสูง (อุทฺธัมภาคียสังโยชน์) อีก 5 ประการ

4. พระอรหัตต์ คือ บุคคลผู้ละสังโยชน์ 10 ประการ ได้แล้ว เรียกว่า บรรลุธรรมสูงสุด เป็นพระอรหัตต์ เมื่อละสังขารจากโลกนี้ไปแล้วจะไม่กลับมาเกิดใหม่อีก หรือเรียกว่า การเข้าสู่พระนิพพาน

หรือนัยยะอื่น เพื่อแสดงให้เห็นว่าสมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร คือ บุคคลที่ต่างไปจากผู้ครองเรือน ซึ่งเบาบางด้วยกิเลสจนถึงผู้ที่สิ้นกิเลสไป

ในแง่ของความเสื่อมหรือความเจริญของสมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร ได้แก่ สิ่งที่มีส่วนส่งเสริมหรือสนับสนุนซึ่งมีผลต่อความเสื่อมหรือเจริญของสมณะในพระพุทธศาสนา เช่น คำสอนที่เป็นหลักสำคัญของสมณะ บุคลิกภาพของมหาสมณะและเหล่าสาวก ราชูปถัมภ์กับพระพุทธศาสนา หรือการเกิดขึ้นของนิกายต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนา เป็นต้น

2. แนวคิดเรื่องสมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร

จากการวิจัย พบว่า แนวคิดเรื่องสมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร ประกอบด้วย รายละเอียด ดังนี้ ความหมายของสามัญญผลสูตรคือ พระสูตรที่แสดงถึงผลของความเป็นสมณะตามแนวทางของพระพุทธศาสนาที่เห็นผลได้ในปัจจุบัน เริ่มตั้งแต่ผลที่เกิดในเบื้องต้น เบื้องกลาง และเบื้องสูง คือ เริ่มต้นจากการเบาบางไปด้วยกิเลสจนถึงหลุดพ้นหมดสิ้นจากอาสวะกิเลสทั้งปวงได้ในที่สุด และความเป็นมาของสามัญญผลสูตร เกิดขึ้นจากเรื่องราวการถามถึงปัญหาข้อสงสัยของพระเจ้าอชาตศัตรู พระเจ้าแผ่นดินมคธ ในเรื่องประโยชน์ที่เห็นได้ในปัจจุบันจากการประพฤติตนเป็นนักบวชหรือเป็นสมณะแก่พระพุทธองค์ จนพระเจ้าอชาตศัตรูเข้าใจหายสงสัยได้ และปฏิญญาพระองค์เป็นอุบาสกถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะตลอดชีวิต โดยพระพุทธองค์ได้ทรงอธิบายให้เห็นผลของความเป็นสมณะตามแนวทางของพระพุทธศาสนาได้ในปัจจุบัน 3 ประการคือ

1. สมณะที่ได้รับผลเห็นประจักษ์ในเบื้องต้น ได้แก่ ผลที่ทำให้สมณะในพระพุทธศาสนาหลุดพ้นจากฐานะเดิม ไม่ต้องอยู่ภายใต้อำนาจของกิเลส มีความเป็นอิสระภาพ เพราะไม่ต้องวุ่นวายใช้ชีวิตอย่างผู้ครองเรือน ที่ยังต้องข้องเกี่ยวกับเครื่องเศร้าหมอง คือ กาม เกียรติยศ และชื่อเสียงเงินทอง เป็นต้น

2. สมณะที่ได้รับผลเห็นประจักษ์ในเบื้องกลาง ได้แก่ ผลที่ทำให้สมณะในพระพุทธศาสนาได้บรรลุ ฌานที่ 1 ถึง 4 เพราะมีศีลที่สมบูรณ์ตั้งแต่จุลศีล มัชฌิมศีล มหาศีล ตลอดจนระมัดระวังสำรวมอินทรีย์ มีสติสัมปชัญญะ มีความสันโดษ และละนิวรณ์ทั้ง 5 ประการ ซึ่งถือว่าเป็นการละกิเลสอย่างกลางได้

3. สมณะที่ได้รับผลเห็นประจักษ์ในเบื้องสูง ได้แก่ ผลที่ทำให้สมณะในพระพุทธศาสนาได้วิชชา 8 อันเริ่มแต่การได้วิปัสสนาญาณ มโนยิทธิญาณ อิทธิวิธิญาณ ทิพยโสตญาณ เจโตปริยญาณ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ จุตูปปาตญาณและอัสวกขยญาณ ซึ่งเป็นญาณที่มีความสำคัญมาก กล่าวคือเป็นญาณ ที่สามารถทำให้หลุดพ้นจากอาสวะกิเลสทั้งปวงโดยไม่หวนคืนกลับมาใหม่ได้อีก

นอกจากประโยชน์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันแก่สมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตรแล้ว แม้ผู้ที่ได้พบเห็นสมณะของพระพุทธศาสนา ก็จะได้เกิดอานิสสรจากการที่ได้พบเห็นสมณะ ได้แก่ การได้ประพฤติปฏิบัติดีตาม ซึ่งถือว่าเป็นบุญกุศลอันยิ่งใหญ่ ที่ได้ฝึกฝนตนเองให้บางเบา ลด ละ ถอดถอนไปจากอำนาจของกิเลส เพราะได้ประพฤติปฏิบัติดีตามคือ การไม่ทำความชั่วทุกอย่าง ตั้งอยู่ในความดีความถูกต้อง เป็นการอนุเคราะห์ตนเองและผู้อื่น ด้วยน้ำใจที่บริสุทธิ์และดีงาม ทำความแจ่มแจ้งในเรื่องต่าง ๆ แก่ตนเองได้มากขึ้น และมีหนทางอันเป็นไปในข้างหน้าทั้งในปัจจุบันและอนาคตที่เป็นสุคติในกาลต่อไป

3. วิเคราะห์แนวคิดเรื่องสมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร

จากการวิจัย พบว่าผลการวิเคราะห์แนวคิดเรื่องสมณะ ที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร มีรายละเอียดดังนี้

1. วิเคราะห์ประโยชน์ของสมณะ ที่ได้รับผลเห็นประจักษ์ในเบื้องต้น ได้แก่ การหลุดพ้นจากฐานะเดิม กล่าวคือ การถูกบีบคั้นจากอำนาจกิเลส เพราะเหตุที่ยังข้องแวะเกือกกล้วยวินตืออยู่ในกาม เภียรตยศ ชื่อเสียง และเงินทอง อันเป็นของเผด็จรอน ตามวิสัยของผู้ครองเรือนหรือชาวโลก จึงทำให้สมณะมีความสงบเยือกเย็นทั้งกายและใจ เป็นผู้ที่มีความประพฤติสงบเรียบร้อย น่าเลื่อมใส และน่าศรัทธา

2. วิเคราะห์ประโยชน์ของสมณะที่ได้รับผล เห็นประจักษ์ในเบื้องกลาง ได้แก่ ประโยชน์ที่เกิดจากสมณะในพระพุทธศาสนาตามที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร ได้ฝึกฝนอบรมตนเองจนสามารถทำให้ตั้งตนอยู่ในศีลที่สมบูรณ์ได้ ตั้งแต่จุลศีล มัชฌิมศีล มหาศีล ตลอดจนมีการระมัดระวัง สำรวมอินทรีย์ คือ ตา หู จมูก และใจ ของตนเป็นอย่างดี มีสติสัมปชัญญะ มีความสันโดษ และสามารถละนวิรณทั้ง 5 ประการลงเสียได้ จนทำให้ได้ฌานที่ 1 ถึง 4 ซึ่งตามพุทธปรัชญาถือว่าเป็นการละกิเลสอย่างกลางได้

3. วิเคราะห์ประโยชน์ของสมณะที่ได้รับผลเห็นประจักษ์ในเบื้องสูง ได้แก่ ประโยชน์ที่เกิดจากสมณะในพระพุทธศาสนาตามที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร ได้ฝึกฝนอบรมตนเองจนได้วิชา 8 คือ ตั้งแต่ได้วิปัสสนาญาณ มโนมยทธิญาณ เป็นต้น จนถึงอัสวักขยญาณ ซึ่งผลในข้อสุดท้ายคือ อัสวักขยญาณ ได้แก่ การทำให้อาสวะกิเลสสิ้นไปได้แล้วนั้น เป็นผลประโยชน์อันสูงสุดที่สมณะตามหลักพุทธปรัชญาจะได้รับ เพราะไม่มีผลอันใดที่ยิ่งไปกว่านี้ที่พระพุทธศาสนาต้องการอีกแล้ว คือการดับสนิทของอวิชชา ทำลายล้างอัสวักขยเลสทั้งปวงลงได้ จึงได้ชื่อว่าหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงโดยสิ้นเชิง

4. วิเคราะห์ประโยชน์ของอานิสงส์จากการที่ได้พบเห็นสมณะ ได้แก่ การได้ประพฤติปฏิบัติดีตามสิ่งที่ตั้งงาม อันจะมีผลทำให้ตนเองเป็นผู้ที่บางเบาจากอำนาจของกิเลส เพราะการไม่ทำความชั่วทุกอย่าง การตั้งตนอยู่ในความดีความถูกต้อง รู้จักอนุเคราะห์ตนเองและผู้อื่นด้วยน้ำใจที่บริสุทธิ์ สามารถทำความแจ่มแจ้งในเรื่องต่าง ๆ แก่ตนเองได้มากเพิ่มขึ้น และมีความสุขความเจริญยิ่งขึ้นต่อไป

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการวิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิดเรื่องสมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะแนวทางในเชิงนโยบาย ที่อาจเป็นประโยชน์ต่อการนำไปปฏิบัติได้ ดังนี้

1) รัฐหรือผู้ที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องควรเสนอแนะให้มีการส่งเสริมในเรื่องการให้พระภิกษุหรือนักบวชในพระพุทธศาสนาได้มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการศึกษาทั้งในทางโลกและทางธรรมมากยิ่งขึ้น

2) ควรส่งเสริมในเรื่องการให้นักบวชในพระพุทธศาสนามีส่วนร่วมในทางสังคมในบริบทต่าง ๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมและดูแลกันในเรื่องข้อประพฤติปฏิบัติที่สอดคล้องกับธรรมวินัยและแนวทางการปฏิบัติตนของคนที่อยู่ในสังคมยุคปัจจุบัน

3) ควรส่งเสริมในเรื่องการตรวจสอบคุณภาพของบุคคลที่ต้องการจะเข้ามาศึกษาพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนาให้มีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น และลงโทษอย่างจริงจังแก่ผู้ที่กระทำหรือมีส่วนร่วม

ที่ทำให้พระพุทธศาสนามีความเสื่อมเสียอย่างร้ายแรง

9.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ผู้วิจัยเห็นว่าในการศึกษาวิจัยนี้เป็นประโยชน์แก่ทุกส่วนต่อผู้ที่มีความสนใจในเรื่องที่เกี่ยวข้อง
เรื่องการศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิดเรื่องสมณะที่ปรากฏในสามัญญผลสูตร

ผู้วิจัยขอเสนอแนะหัวข้อในการทำวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

- 1) ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องสมณะที่ปรากฏในพระวินัยปิฎก
- 2) ศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบที่มีต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสมณะในสมัยพุทธกาล
- 3) ศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบที่มีต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสมณะในสมัยปัจจุบัน

10. บรรณานุกรม

เอกสารปฐมภูมิ

การศาสนา, กรม. กระทรวงศึกษาธิการ. (2525). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับหลวง พุทธศักราช 2525.**
เล่มที่ 4, 9, 10, 12, 13, 16, 20, 21, 25, 26, และ 36. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

เอกสารทุติยภูมิ

1. หนังสือทั่วไป

ทวีวัฒน์ กาญจนภักดี. (2554). **แหล่งปรัชญาในประเทศอินเดีย.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ โอ. เอส.
เค พรินต์จำกัด.

บรรจบ บรรณรุจิ. (2538). **ปฏิจจนุสุมปาท.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : พรบุญการพิมพ์.

พงศกร พรหมพิลา. (2551). **พุทธศาสนากับความจริง.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.** พิมพ์ครั้งที่ 10.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์). (2544). **มงคลชีวิต 38 ประการ.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
ธรรมสภา.

ไพฑูริย์ เนื่องภิรมย์. (2550). **พุทธศาสนา.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน.

ไพฑูริย์ เกิดบุญชัย. (2551). **มงคล 38 ประการ.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

พิน ดอกบัว. (2542). **การศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับสังสารวัฏ : การเวียนว่ายตายเกิดใน พระพุทธ
ศาสนา.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร.

มงคล ทองประสาน. (2554). **อานิสงส์ต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนา.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียน
สโตร์.ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.** พิมพ์ครั้งที่
5. กรุงเทพมหานคร : บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด.

ลำพอง ทธิบุญชัย. (2552). **พุทธศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

วินัย เหลืองวิโรจน์. (2552). **พุทธปรัชญาเบื้องต้น.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

สาคร เอี่ยมลออ. (2553). **พุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

สุนทร ฌ รัชชี. พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

สุชีพ ปุณฺณานุกาพ. (2535). พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

11. คำขอบคุณ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลุล่วงลงไปได้ด้วยดี เพราะได้รับความอนุเคราะห์และช่วยเหลือจากสถาบันศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องดังนี้

ขอกราบขอบพระคุณ พระมหาประภาส ปรีชาโน,ดร.อาจารย์ที่ปรึกษาหลักและขอขอบพระคุณ ดร. สฤกษ์ แพงทรัพย์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี จึงขอกราบขอบพระคุณ ไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ พระครูปริยัติสุทธิคุณ เจ้าคณะตำบลหนองบัว เจ้าอาวาสวัดบูรพา ตำบลหนองบัว อำเภอบางบาล จังหวัดร้อยเอ็ด ที่ได้ให้ความเมตตาอนุเคราะห์ช่วยเหลือ

ขอกราบขอบพระคุณ ประธานกรรมการ และอนุโมทนาขอขอบคุณ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ขออนุโมทนาขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ที่คอยช่วยเหลือชี้แนะแหล่งข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ด้วยไมตรีจิตอันดียิ่ง

ขอขอบคุณผู้ให้การสนับสนุนและให้การอนุเคราะห์ ที่เป็นสมาชิกในครอบครัว เพื่อน ๆ และนักศึกษารุ่นพี่ที่เป็นกำลังใจ คอยให้ความช่วยเหลือเป็นแหล่งข้อมูลสนับสนุนงานด้านเอกสารที่ใช้ในการประกอบทำวิทยานิพนธ์นี้เป็นอย่างดียิ่ง

ประโยชน์จากวิทยานิพนธ์นี้ผู้วิจัยขอน้อมไว้เพื่อบูชาคุณของพระรัตนตรัยอันมี พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ คุณของบิดา มารดา ครูอุปัชฌาย์ อาจารย์ ผู้ที่สั่งสอนอบรมเลี้ยงดูและให้วิชาความรู้มา ตลอดจนผู้มีอุปการคุณทุกท่านที่ได้สนับสนุนและให้ความช่วยเหลือ ขอทุกท่านจงเป็นผู้มีส่วนร่วมในความสำเร็จที่เกิดจากงานวิจัยในครั้งนี้ด้วย